

A gradistyei horvát nyelvi híd

Jubilál a Pannon Intézet

Bár a határok jelképesen még léteznek, a nyugat-magyarországi, gradistyei horvát települések számtalan, országhatárokon átnyúló kezdeményezéssel vittek – s valószínűleg viszik eztán is – sikerre az európai álmot. Kópháza, Und, Felsőcsatár az Európai Unió által támogatott Comenius, Szentpéterfa pedig az Interreg-program keretében ismerkedik a szomszédos Ausztria nyelvével, kultúrájával, szokásaival. Létezik azonban egy intézet, amely óriás léptekkel előzte meg, utasította maga mögé az Európa-kreálókat, hiszen immár tíz esztendeje a Pannon térség irodalmát, tudományos életét rendszeresen megjelenő évkönyvben kovácsolta egyggyé. A dr. Robert Hajszan vezette güttenbachi/pinkovaci/pinkóci Pannon Intézet neve egyaránt ismerősen hangzik a Kárpát-medencében élő horvát, szlovén, német, cigány és magyar ajkúaknak.

A Pannon Intézet jubileumi tükörben

– Pontosan egy évtizede egy álmatlan éjszakán lepett meg a gondolat, hogy alapítanunk kellene egy egyesületet Pannon régió kultúrájának ápolására, értékeinek megőrzésére – térünk vissza a múltba beszélgetőtársammal, dr. Robert Hajszannal, akitől azért sem állt messze a gondolat, mert a történelmet és a horvát nyelvet oktatja.

– Felvettem a dolgot barátaimnak, a településvezetésnek és mindenki egyetértett velem. Az egyesület 1993. december 7-én alakult meg. Természetesen a legelején azt gondoltuk, hogy a kisközségi egyesületben szervezünk majd kiállításokat, könyvbemutatókat és irodalmi esteket. Később, kapcsolataink szélesítésével Magyarországon, Szlovéniában, Horvátországban is találtunk Pannon „önkénteseket”. Intézetünk ma ezernégyszáz tagot számlál, többnyire állami támogatásból él, jelentős a települési önkormányzat hozzájárulása, sőt akadnak egyéni felajánlók is.

Ennek az „építkezésnek” a legfontosabb eleme a szerteágazó kapcsolatokon, barátságokon kívül a Pannon Krónika évről-évre megjelenő kiadványa. Az első szám még tarka-barka írások, tudományos művek, színes irodalmi alkotások tárháza volt, a következőkben a szerzők és a szerkesztők már egy központi történelmi témát igyekeztek körbejárni, illetve valamely személyiség részletesebb megismertetésére törekedtek. Így az elmúlt években az almanach aprólékosan foglalkozott Ausztria ezeréves történelmével, az 1848/49-es szabadságharc eseményeivel, a vasfüggöny megszűnésével, a nyolcvan éves Gradistye történelmével, Szent Mártonnal, az EU bővítésével, a jubileumi évkönyv pedig természetesen kiadója, a Pannon Intézet (a PAIN) eddigi tevékenységébe nyújt betekintést. Az évente több mint félezer oldalas almanach nemzetközi szerzői gárdát tudhat maga mögött, melyben mindenki a saját anyanyelvén publikálhat. Ehhez persze hozzájárul a szomszédos országokban fellelt kutatók, professzorok társasága, akik nemcsak együttműköd-

Dr. Robert Hajszan, a Pannon Intézet vezetője

nek az ausztriai intézménnyel, hanem be is gyűjtik az írásokat. Szlovéniában Joze Vugrinec professzor, Zágrábban a történész Zeljko Holjevac, nyelvészeti területen Sanja Vulic pedig vállalt ilyen szerepet. Magyarországról a horvátok országos lapja, a Hrvatski Glasnik újságírói, valamint a horvát tudományos élet jeles személyiségei, kutatói szerepelnek évről-évre a szerzők között. A Pannon Intézet más jellegű kiadványok megjelenését is istápolja. Két-három alkalommal önálló könyvben látott napvilágot a Pannon lírika, s a szentpéterfai, gradistyei horvát újságíró, Horváth Tímea első verseskötetét is a PAIN jelentette meg 1999-ben. Három, egyedülálló történelmi kutatást összegző tanulmány is megjelent, amely a gradistyei horvátoknak az osztrák-magyar határ menti területekre betelepítésével foglalkozik. A legújabb kiadvány – az eddigiektől eltérően – horvát-német nyelvkönyv, azoknak az iskolásoknak, akik hadilábon állnak őseik nyelvvel, de azért érdeklődéssel fordulnak felé. A könyvkiadás mellett az intézet gradistyei horvát írókat, költőket lát vendégül az irodalmi esteken, szakmai kirándulásokat szervez a környező országokba, s bemutatkozási lehetőséget nyújt festő- és szobrászművészeknek, alkotóknak. Az elmúlt évtized hasznos tapasztalatokkal, kapcsolatokkal fűszerezte az intézet működését.

Elégedett vagyok az eddigi munkával – hangsúlyozza az igazgató – de természetesen még mindig lehetne bővíteni az

A pannon térség irodalma, a tudományos műhelyek munkái évről-évre helyet kapnak a többnyelvű Pannon évkönyvben

együttműködésünket. A kapcsolataink a moráviai horvátoktól (Csehország) egészen a karasevői horvátokig (Románia) terjednek, s ezen az alapon talán akár a gradistyei (ausztriai, magyarországi, szlovákiai) horvátság csúciszervezetének feladatkörét is elláthatnánk. Adottak a feltételeink, s ha ezt a tagság jóváhagyja, illetve ilyen igény mutatkozik, örömmel állunk előbe. Politikai érdekeltséggel természetesen nem rendelkezünk.

Európai partnerség nyelvi alapon

A pinkóci Pannon Intézet már közvetlenül a vasfüggöny leomlása után megtalálta a Szentpéterfához vezető utat. Az ausztriai és a magyarországi dél-gradistyei horvát települések közt sok a hasonlóság. A Pinka völgyéből félórányi az út a több mint ezer lakosú Pinkócra, amely létszámában is is hasonlít Szentpéterfához. A község fúvószenekeara, amatőr színjátszó köre, könnyűzenei együttese és sportklubja, már eddig is jó kapcsolatokat ápoltak a szentpéterfai szomszédokkal, gyakoriak voltak a vendégszereplések határon innen és túl. Pinkócot a diaszpórában élő horvátokért felelős intézet – a zágrábi székhelyű – Hrvatska Matica Iseljenika, 1996-ban elsőként jutalmazta az úgynevezett „Legfalu” kulturális díjjal, amelyet később, 1999-ben az anyanyelv és a horvát kultúra ápolásáért Szentpéterfa is átvehetett. Gyakran találkozik egymással a két község vezetője is. Egyik munkatalálkozójukon született az ötlet: mi lenne, ha a két település hivatalosan is összekötné az életét? Az EU különös figyelemmel kísérte a gradistyeiek pályázatát, és a part-

nerségi kapcsolat előkészítésére hatezer eurót szánt.

– Ahhoz, hogy ezt a támogatást megkapjuk az EU-tól, pályázatként minőségi programot kellett benyújtanunk. Megemlítettük, hogy határmentisége miatt mindkét település kissé távol esik a központoktól, s kevesebb támogatást kaphat a központi költségvetésből. Mindkét esetben rámutattunk a kisebbségi lét fontosságára, a gradistyei horvát nyelvi híd szerepére. Úgy vélem, ezek voltak a legsúlyosabb érveink a pozitív elbírálásra – hangsúlyozta a pinkóci polgármester, Leo Radakovits.

Szeptember végén háromnapos rendezvény keretében került sor az ünnepélyes eseményre. Az aláírási ceremónia – nyilván nem véletlenül – arra a napra esett, amelyen 1997-ben az ausztriai Pinkóc testvérkapcsolati dokumentumban rögzítette együttműködési készségét a horvátországi Malinska településsel. Anton Spicijaric, a Krk szigeti település polgármestere, az ünnepségen hangot adott bizodalmának is:

– Megtisztelve érezzük magunkat, hogy Horvátországból elsőként köthettünk EU-partnerséget az ausztriai Pinkóccal, amely az elmúlt időszakban száz százalékgig igazolta elvárásainkat. A kiskolásoktól kezdve a nyugdíjasokig barátságok szövődtek, kulturális csoportok vendégszerepeltek itt és ott, és ezáltal sokan megismerkedtek velünk. Elvitték hírünket, és van, aki rendszeresen vissza is tér hozzánk. Úgy gondolom, ha a pinkóci bátyám testvérévé fogadta a magyarországi Szentpéterfát, akkor ez a rokonsági kötelék már ránk is vonatkozik. Ennek megfelelően bízom, és várom a folytatást, mert könnyen lehetséges, hogy Magyarország uniós tagságával még egy EU-partnerséggel is gazdagodunk.

H. T.

Három ország, három horvát településének polgármestere, akik még nagyon sokat tehetnek a közös jövőért (Balról: Leo Radakovic pinkóci, Kohut Miklós szentpéterfai és Anton Spicijaric, malinskai polgármester)